

Bölüm 8

TÜRK TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN DIŞA AÇILMASINDA İŞLETMECİLİK ve FİNANSMAN FAALİYETLERİ: SÜMERBANK ÖRNEĞİ

Hasan LÖK¹

GİRİŞ

Türk tekstil sektörünün gelişmesinin temellerini atan Sümerbank, devlet eliyle kalkınmanın uygulanmaya konulduğu genç cumhuriyetimizin 10. kuruluş yılında kurulmuştur. 20. Yüzyılda Türk ekonomisinin lokomotifi olan bu kuruluş, işletme bankacılığı alanında ülkemizin finans tarihine altın harflerle geçmiş kurumların başında gelmektedir. Banka bir kısmı cumhuriyet öncesi tanzimat döneminde ve bir kısmı da 1913 yılında çıkarılmış olan Osmanlı Sanayi Teşvik Yasası çerçevesinde kurulmuş olan 4 fabrikanın bünyesine katılması ile faaliyetine başlamıştır. Devir alınan bu işletmeler; Hereke Yünlü ve İpekli Dokuma, Bakırköy Pamuklu Dokuma, Beykoz Deri ve Kundura ile Feshane fabrikalarıdır.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında ülkemizin savaştan çıkmış yorgun nüfus yapısı, harap olmuş ticari hayatı, özel sektörün yetersiz sermaye ve bilgi birikimi, ekonomimizde işlev göreceği yeni yatırımların devlet eliyle yapılmasını zorunlu kılmıştır. Kuruluşu izleyen 1923 yılında toplanan İzmir İktisat Kongresinde alınan kararlar ve 1927 yılında çıkarılan Sanayinin Teşviki Kanunu, ülkemizin kalkınmasının temellerini oluşturan iktisat politikamızın iki önemli belgesidir. Bu iki ekonomi politika yapımcağı belge ve 1929 Dünya Ekonomik Buhranı, Türkiye'nin kalkınma modelinin devlet eliyle yapılmasını gerekli kılmıştır. İzmir İktisat kongresi kararları çerçevesinde, 1924 yılında kurulan T. İş Bankasından 10 yıl sonra Sümerbank'ın kurulmasının Türk ekonomisinde ayrı bir anlamı bulunmaktadır. Bankaya verilmiş olan görev, ülkemizin tekstil, kimya, seramik ve metal sektörlerinde işletmeler kurarak insanımızın ihtiyaç duyduğu malları üretmek ve ülke ekonomisinin kalkınmasını sağlamak olarak özetlenmektedir.

Banka, kuruluş dönemini izleyen kısa bir süre aralığında, yeni kurulan işletmeler ile ekonomik aktivitelere katılarak, iktisadi kalkınmanın lokomotifi duruma gelmiştir. Sümerbank'ın, ekonomimizin gelişmesinde ve özel sektörümüze

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu Meslek Yüksekokulu Finans-Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü lok_h@ibu.edu.tr

Banka lkemizin uyguladığı devlet eliyle kalkınma modeli dönemi ile birlikte liberalleşme, planlı kalkınma ve dışa açılma süreçlerinde stratejik yörelerde iş-letme kurarak, Türk tekstil sektörünün günümüze taşınmasında özel sektörümüze öncü rol oynamıştır.

1937 yılında Karabük'te gerçekleştirdiğı demir-elik yatırımlarını 1955'li yıllara kadar başarı ile yürütmüş ve günümüz metal sektörünün temellerini atmıştır. Karabük demir-elik öncülüğünde kurulan Ereğli Demir-elik, İskenderun Demir-elik işletmeleri, 1980 yılından sonra yurt içi ve yurtdışında mevcudu 30'ları aşan özel sektör metal kuruluşlarına öncülük yaparak bunların küresel oyuncu olmasını sağlamıştır. Türk demir elik sektörü günümüzde yaklaşık 20 milyar dolar döviz kazandırıcı özelliğı ile ihracatımızın yaklaşık % 15'inde pay sahibidir.

Sümerbank tekstil sektörümüzün döviz kazandırıcı iş kolu olması yanında İstanbul, İzmir, Bursa, Adana, Denizli, Malatya, Kahramanmaraş, Kayseri illerinde gerçekleştirdiğı işletmeler ile yörelerin sosyal ve kültürel yapısına etki etmiştir. Yetiştirdiğı insan kaynaklarının transferleri ile özel girişimcilere model olmuş ve ihracata dönük bir çok iş kollarının gelişmesinde büyük rol oynamıştır.

Türk tekstil sektörünün ülkemize yaklaşık yıllık 25-30 milyar dolar döviz getirisi ile ülkemiz ihracatının % 20'sini sağlaması finans tarihimizde Sümerbank'ın haklı yerini almasına neden olmuştur.

KAYNAKLAR:

- Semiz, Y.(2017), 1923-1939 Dönemi Türkiye'nin Sanayi Politikaları, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, 17. Cilt Sayfa:710-718
- Ökçün, G.(1975), Teşviki Sanayi Kanunu, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 30. Sayı:1
- Kasalak, K. (2012), Teşviki Sanayi Kanunu ve Türkiye de Sanayileşme, *SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 27
- Yenal, O. (2017), Cumhuriyetin İktisat Tarihi, *T. İş Bankası Yayınları*, İstanbul
- Hafizoğulları, Z., İzmir İktisat Kongresi, Atatürk Araştırma Merkezi, (13/02/2019 tarihinde <http://www.atam.gov.tr/web> adresinden ulaşılmıştır).
- Sümerbanklılar (2016), Bir Okudular Bin Dokudular, *Türkiye Tekstil İşverenleri Sendikası*, İstanbul
- TÜİK, (13/02/2019 tarihinde <http://tuik.gov.tr/Start.do> adresinden ulaşılmıştır)
- Aytemur Janset, Türkiye'de Yönetim Düşüncesinin Erken Dönemleri Sümerbank 1930-1945, *Libra Yayınları*, İstanbul 2010
- Kılıçbay Ahmet, Türkiye Ekonomisi, *T. İş Bankası Yayınları*, İstanbul 1991
- Sümer Holding, (13/02/2019 tarihinde <http://www.sumerholding.gov.tr/tr.aspx> adresinden ulaşılmıştır)
- ISO, İSO 500 Büyük Şirket, (13/02/2019 tarihinde <http://www.iso.org.tr/> adresinden ulaşılmıştır).
- İşte Atatürk, Sümerbank, (13/02/2019 tarihinde <https://isteaturk.com/> adresinden ulaşılmıştır).